

Mykhailichenko J. The Place and the Role of Intercultural Communication in the Training of Future Specialists in the Sphere of Tourism.

The article features preparing students for future careers in the field of international tourism. It emphasizes the need to build their complex competencies that provide the most effective verbal and nonverbal communication in the broad and professional discourse. In the context of globalization has increased significantly the role and requirements for quality of intercultural communication, so the training of the future professionals to work in an international environment is an urgent educational problem. One of the key areas of training graduates in the field of tourism – the formation of competencies needed for successful work in the international environment. By the professional competence of experts in the field of international tourism, of course, are an active foreign language for professional matters, the successful conduct of the skills of effective dialogue, knowledge of the socio-cultural norms and traditions of other countries. We consider the most effective approaches to training that can operate successfully in a multicultural environment.

Key words: *intercultural communication, tourism education, intercultural professional activity, foreign language communication.*

Костянтин Мізін, Ірина Кучеренко
(Кременчук)

УДК 81'25:811.111

**ТВОРЧИЙ АСПЕКТ ВІДТВОРЕННЯ МОВИ ПЕРСОНАЖІВ
У АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ КІНОПЕРЕКЛАДІ**

Пропонована стаття присвячена встановленню ролі творчого аспекту відтворення мови персонажів у англо-українському кіноперекладі (фільми «Гаррі Поттер і філософський камінь», «Ще одна із роду Болейн» та анімаційних фільмів «Тачки» і «Кунг-фу Панда»). Аналіз фактичного матеріалу виявив, що мовлення персонажів має свої певні особливості, тому успішний переклад будь-якого художнього фільму залежить також і від уміння перекладача грамотно передати мову персонажа. Установлено, що важливим засобом творення образу персонажа у фільмі є надання його мовленню індивідуальних рис. Досить часто це досягається за допомогою використання жаргону, сленгу, діалектизмів, просторічних слів та інших стилістично маркованих мовних одиниць. Тут слід виокремити сленг, який традиційно використовується для максимально повного відображення мови персонажа: особливостей його індивідуального мовного стилю, мовної етики тощо. При перекладі мовлення персонажа перекладачеві необхідно звертати особливу увагу на вікові особливості учасників процесу комунікації та на саму ситуацію. Також важкими для перекладу є вигук, розмовні слова та вульгаризми. Найголовнішим завданням при цьому залишається відтворення комунікативного повідомлення.

Ключові слова: *мова персонажів, кінопереклад, діалект, сленг, адаптація.*

Постановка проблеми. Підґрунтям для аналізу задекларованої у пропонованій розвідці проблеми є той факт, що на сьогодні в Україні дещо знизилася якість кіноперекладів. Причини цього явища видаються очевидними: це і лавиноподібне надходження зарубіжної кіно- і телепродукції, що значно скорочує обсяг часу на її адаптацію, і недостатній практичний досвід кіноперекладачів, слабка теоретична база, і низька платоспроможність, що змушує керівництва агенцій наймати некваліфікованих перекладачів, а іноді навіть людей, які просто розуміють іноземну мову. Не менш важливим чинником, що призводить до низької якості перекладів, є відсутність у лінгвістичних вишах курсу кіноперекладу, заснованого на єдиних стандартах, вироблених шляхом методичного наукового пошуку [див. про це: 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному вітчизняному перекладознавстві перекладу кінофільмів присвячені лише поодинокі дослідження [див., напр.: 3; 4; 5]. Хоча роль кінематографа у житті як окремого індивіда, так і суспільства в цілому важко перебільшити. Кіно міцно вкоренилося і в житті людей, далеких від мистецтва, і в житті людей, які уважають себе мистецькою елітою [див. про це: 6]. При цьому твори художнього кіномистецтва наштовхуються часто на значні перешкоди на шляху до свого глядача, якщо цей глядач є представником чужої

лінгвокультури. Усунути ж ці перешкоди допомагає переклад, що зумовлює актуальність запропонованої розвідки.

Мета статті. Метою нашої статті є встановлення ролі творчого аспекту відтворення мови персонажів при англо-українському кіноперекладі (фільми «Гаррі Поттер і філософський камінь», «Ще одна із роду Болейн» та анімаційних фільмів «Тачки» і «Кунг-фу Панда»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим засобом творення образу персонажа у фільмі є надання його мовленню індивідуальних рис. Досить часто це досягається за допомогою використання жаргону, сленгу, діалектизмів, просторічних слів та інших стилістично маркованих мовних одиниць. Перед перекладачем у цьому випадку постає складна задача: як адекватно перекласти, наприклад, діалектні або жаргонні явища англійської мови? У перекладі ця проблема розв'язується за допомогою різних засобів. Розглянемо їх на прикладі перекладу мовлення двох персонажів фільму «Гаррі Поттер і філософський камінь»: Гегріда та Драко Мелфоя [7].

Образ Гегріда – незграбного, проте щирого та доброго велетня, якому, можливо, бракує знань, але серце якого чесне та любляче – підкреслюється просторічним стилем мовлення. Для адекватного перекладу В. Морозов використав досить цікавий прийом: в його версії Гегрид розмовляє західноукраїнською діалектною говіркою. Цей прийом є досить суперечливим: з одного боку, перекладач передає просторічний характер мовлення персонажу, проте, з другого боку, використаний діалект є дуже стилістично забарвленим для українського реципієнта і несе в собі гаму додаткових конотацій, окрім просторічності. Західноукраїнські діалектизми є досить складними для сприйняття, вони мають архаїчні граматичні форми, специфічні лексеми. Тому пересічному українському глядачеві мовлення Гегріда може здатися певною мірою складним для сприйняття через незвичні лексичні та граматичні форми:

«Yer a mess!» said Hagrid gruffly, brushing soot off Harry so forcefully he nearly knocked him into a barrel of dragon dung outside an apothecary. «Skulkin' around Knockturn Alley, I dunno dodgy place, Harry – don' want no one ter see yeh down there». – «Йой! Ти такий брудний!» – буркнув Гегрид, так завзято обтрушуючи сажу, що Гаррі мало не впав у бочку з драконячими какульками, що стояла біля аптеки. – «Чого ти си лазив по тій алеї Ноктерн? Це, Гаррі, таке кляте місце... Я би не хотів, щоб тебе там хтось видів».

«Lousy Muggles,» growled Hagrid. «If I'd 've known». – «Шляк би трапив тих маглів», – обурювався Гегрид. – «Якби я знав».

«I should ruddy well think not» growled Hagrid». – «I дуже файно робили», – пробурмотів Гегрид.

«Said she was jus' lookin' round the grounds, but I reckon she was hopin' she might run inter someone else at my house». He winked at Harry. «If yeh ask me, she wouldn' say no ter a signed». – «Казала, ніби просто гуляє, але мені здалося інше: вона си сподівала ненароком когось тут зустріти...» – він підморгнув Гаррі. – «Мені так си здає, що вона б не відмовилась від знимки з ним».

Якщо в тексті оригіналу мовлення Гегріда характеризується просторічністю та неправильним порядком слів, то в українському перекладі, по суті, єдина й головна його риса – належність до західноукраїнської говірки. На наш погляд, це не дуже вдале рішення в цьому контексті.

Щодо мовлення Драко Мелфоя, слід відзначити, що яскравій стилістичній забарвленості воно набуває лише в тексті перекладу. Перекладач намагається глибше розкрити образ зневажливого й норовливого хлопця, додавши до його рис ще одну – зневажливе ставлення до мовлення як такого. Драко розмовляє російсько-українським суржилом:

«Everyone line up!» Malfoy roared to the crowd. «Harry Potter's giving out signed photos!». – *«Кароче, усі в чергу!» – загиготів на весь двір Мелфой. – «Гаррі Поттер роздає фотки з автографами».*

«Be careful, Weasley», sneered Malfoy. «You don't want to start any trouble or your Mommy'll have to come and take you away from school». – «Фільтруй базар, Візлі!» – вишкірився Мелфой. – «Тобі не варто встрявати в халену, бо тоді твоя матуся буде змушена забрати тебе зі школи».

У цих прикладах чітко простежується заміна в основному нейтральних словесних формул виразно маркованими відповідниками. Загалом, ці зміни не вступають у суперечність з образом персонажу, підкреслюючи його риси – презирство, брутальність, проте такий ступінь втручання

перекладача у внутрішню структуру твору є небезпечним, оскільки тут маємо справу вже не з перекладом як таким, а із певною творчістю на основі іншого твору.

«Ще одна із роду Болейн» – це історична драма, в якій розповідається про епоху правління англійського короля Генріха VIII з династії Тюдорів і суперництво сестер Анни і Марії Болейн за серце короля [10]. В основу сценарію покладено одноіменний популярний роман англійської письменниці Філіпи Грегорі. Це час королів, придворних і фрейлін, тож основним завданням перекладача було передати мовлення персонажів якнайбільш наближено до того часу.

George: «No, is this it? This is the end of the unholy trinity?» – Джордж: «Оце й усе? Чи ж ти покинеш нас назавжди?»

Mary: «No, George. Never. I'll be married, that's all. Apart from that – it won't change a thing».

– *Meri: «Ні, що ти. Буду заміжня, а все інше не зміниться».*

Перекладач застосовує застарілі мовні звороти та архаїзми. Мовлення героїв літературне, позбавлене сленгу. Переклад здійснено за першим типом еквівалентності.

Anne: «Who is that? He was staring at me in Church». – *Анна: «Хто це? Він дивився на мене в церкві».*

George: «That's Henry Percy. Heir to the Duke of Northumberland. Richest landowner in England». – *Джордж: «Генрі Персі. Єдиний спадкоємець найбагатшого дідича Англії».*

Переклад цього діалогу відповідає еквівалентності першого типу. Передано тільки ту частину оригіналу, яка складає мету комунікації. Репліку «*Heir to the Duke of Northumberland*» не переклали. Натомість акцент зробили на слові «*landowner*». В українській мові воно має єдиний еквівалент – «землевласник», однак, урахувавши кіноконтекст, його замінили на «дідич». Дідич – це назва поміщика в Україні, який володів великими маєтками із землею, одержаною у XVII–XIX ст. за царськими грамотами, королівськими привілеями або за гетьманськими універсалами. Дідичі користувалися правом спадкової власності. Як бачимо воно цілком підходить для цього контексту.

Від дослівного перекладу відмовилися і в наступному діалозі:

Sir Thomas: «I realise as a Boleyn' she is not officially a Howard', but as your sister's daughter». – *Сер Томас: «Я розумію, що Болейни не рівня Говардам, але ж вона Ваша небога».*

Основною функцією оригіналу, яку перекладач намагається зберегти, є відтворення мовлення королівської сім'ї. Заради цього вихідне повідомлення замінюється іншим, таким що має необхідні поетичні якості. Загальну структуру репліки оригіналу передає лише одне словосполучення «не рівня».

Іншим цікавим персонажем для аналізу є Сирник з анімаційного фільму «Тачки» [9]. Сирник – це дуже позитивний і комічний образ. Юрій Коваленко, який його озвучував, чудово впорався зі своєю роботою. Американський Сирник вийшов нормальним хлопцем з українського села, який говорить суржиком, але має добру душу й чуйне серце. Особливості вимови персонажа фільму доволі складно відтворити у перекладі, якщо вони не ілюструють якісь загальні явища на кшталт заїкання або шепелявості, а є проявом соціального або територіального діалекту. Перекладач намагається креативно вирішити цю проблему, застосовуючи, де можливо, характерні засоби імітації української сільської говірки. У мові Сирника знаходимо багато перекручених слів на сільський манер:

Mater: «Boy, I'm purty good at this lawyerin' stuff». – «А я таки шарю в юриспруденції».

Mater: «You know, I once knew this girl Doreen. Good-lookin' girl. Looked just like a Jaguar, only she was a truck! You know, I used to crash into her, just so I could spoke to her». – «Якось я знав одну таку Галю. Гарна була. Як лєскує, тіки з кузовом. Врізатись у неї, приходилось, щоб хоч слово сказала».

Mater: «Well, we better get you back to the impound lot». – «Тепер їдьмо назад на штрафмайданчик».

Mater: «Hey, you think maybe one day I can get a ride in one of them helicopters? I mean, I've always wanted to ride in one of them fancy helicopters». – «Послухай, може покатаєш мене якось на тому вертапльоті. Мені все життя кортіло покататись на такій класній штуркуенції».

В інших випадках Олекса Негребецький використовує діалектизми областей центральної частини України:

Mater: «*Oh, yeah, I'm tellin' ya! Oh, boy, you gotta admit that was funn!*» – *Сирник*: «*He, ну це діло take. Ну скажи шо ловка була забава*».

McQueen: «*Oh, yeah ... yeah*». – *Макквін*: «*О так, ловка*».

Часто він використовує закінчення «-ю» у дієсловах:

McQueen: «*My lucky sticker's all dirty*». – «*Мені наклейки заляпало*».

Mater: «*Thaah, that ain't nothin'. I'll clean it for ya*». – «*Тю, це ж на щастя. Зараз почистю*».

Те, що *Сирник* походить з провінції підкреслюється також вигуком *тю*. *Shoot* є евфемізмом від *shit*. Проте перекладач відмовляється від дослівної передачі та замінює його на специфічний український вигук, який робить образ *Сирника* зрозумілішим глядачеві.

Традиційно сленг використовується для максимально повного відображення мови персонажа: особливостей його індивідуального мовного стилю, мовної етики тощо. Так, наприклад, мовлення головного героя стрічки «*Cars*» – гонщика *Блискавки МакКвіна* насичено гостромодними сленгізмами, що сприяє відтворенню його образу – швидкого, сучасного, «зухвалого» боліда [1, с. 57]:

«*Hey, fellas, how do you think I'd look in Dinoco blue?*» – «*Гей, хлопці, як мені буде в кольорах Дайнацось?*»;

«*While I'm stuck here paving this stinkin' road, Chick's in California schmoozing Dinoco*». – «*Поки я кладу цю смердючу дорожку, Шик у Каліфорнії клеїть Дайноцось*»;

«*I'm in hillbilly hell! My IQ's dropping by the second!*» – «*Я здохну в цьому Задрипанську. Я здурію!*».

Натомість головний герой стрічки «*Kung Fu panda*» – незграбна, вайлувата панда, яка мріє стати майстром одного з бойових мистецтв, використовує переважно застарілий сленг [8]:

«*I probably sucked more today than anyone in the history of Kung Fu*». – «*Я сьогодні облажався як ніхто в історії Кунг Фу*»;

«*Okay. So like Oogway was just a crazy old turtle after all*». – «*Це наче Угвей, старий намаханий черепах!*».

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Пропонована стаття присвячена встановленню ролі творчого аспекту відтворення мови персонажів при англо-українському кіноперекладі (фільми «*Гаррі Поттер і філософський камінь*», «*Ще одна із роду Болейн*» та анімаційних фільмів «*Тачки*» і «*Кунг-фу Панда*»). Аналіз фактичного матеріалу виявив, що мовлення персонажів має свої певні особливості, тому успішний переклад будь-якого художнього фільму залежить також і від уміння перекладача грамотно передати мову персонажа. При перекладі мовлення персонажа перекладачеві необхідно звертати особливу увагу на вікові особливості учасників процесу комунікації та на саму ситуацію. Також важкими для перекладу є вигуки, розмовні слова та вульгаризми. Найголовнішим завданням при цьому залишається відтворення комунікативного повідомлення. **Перспектива нашого дослідження** вбачається у подальшому висвітленні специфіки передачі англomовних художніх фільмів українською мовою, зокрема в аспекті відтворення їхнього прагматичного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко К.Л. Мовні засоби створення ефекту комічного в текстах анімаційних творів / К.Л. Бондаренко // Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – Вип. 45: Філологічні науки. – С. 57–60.
2. Бондарчук Л. Мовне питання – з ранку до ночі. Про «внутрішню кухню» українського кіноперекладу / Лілія Бондарчук // Дзеркало тижня. – 2008. – (№ 8). – С. 19.
3. Мельник А.П. Лінгвокультурні особливості перекладу сучасних анімаційних фільмів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / А. П. Мельник. – К., 2013. – 20 с.
4. Мізін К.І. Специфіка перекладу англomовних художніх фільмів українською мовою : граматичні трансформації / К.І. Мізін // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство) : зб. наук. праць. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер»», 2014. – Вип. 20. – С. 253–260.
5. Мізін К.І. Специфіка перекладу англomовних художніх фільмів українською мовою : лексичні трансформації / К.І. Мізін // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць. – Черкаси : Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, 2014. – Вип. 18. – С. 86–93.
6. Яновський М.І. Механізми психологічного впливу кінематографічного відеоряду на глядача : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Михайло Іванович Яновський. – Х., 2005. – 230 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. «Гаррі Поттер і філософський камінь». – Режим доступу : <http://www.kinopoisk.ru/level/1/film/689/>
8. «Кунг-фу Панда». – Режим доступу : <http://www.kinopoisk.ru/level/1/film/103734/>
9. «Тачки». – Режим доступу : <http://www.kinopoisk.ru/level/1/film/61249/>
10. «Ще одна із роду Бoleйн». – Режим доступу : <http://www.kinopoisk.ru/level/1/film/94743/>

Мизин К., Кучеренко И. Творческий аспект воссоздания языка персонажей в англо-украинском кинопереводe.

Предлагаемая статья посвящена установлению роли творческого аспекта воссоздания языка персонажей в англо-украинском кинопереводe (фильмы «Гарри Поттер и философский камень», «Еще одна из рода Бoleйн» и анимационных фильмов «Тачки» и «Кунг-фу Панда»). Анализ фактического материала обнаружил, что речь персонажей имеет свои определенные особенности, поэтому успешный перевод любого художественного фильма зависит также и от умения переводчика грамотно передать язык персонажа. Установлено, что важным средством создания образа персонажа в фильме является предоставление его речи индивидуальных черт. Достаточно часто это достигается при помощи использования жаргона, сленга, диалектизмов, просторечных слов и других стилистически маркированных языковых единиц. Здесь следует выделить сленг, который традиционно используется для максимально полного отображения языка персонажа: особенностей его индивидуального языкового стиля, языковой этики и т.п. При переводе речи персонажа переводчику необходимо обращать особенное внимание на возрастные особенности участников процесса коммуникации и на саму ситуацию. Также тяжелыми для перевода являются возгласы, разговорные слова и вульгаризмы. Самым главным заданием при этом остается воссоздание коммуникативного сообщения.

Ключевые слова: язык персонажей, киноперевод, диалект, сленг, адаптация.

Mizin K., Kucherenko I. Creative Aspect of Characters' Language Reproduction in English-Ukrainian Film Translation.

The paper deals with determination of the role of the creative aspect of characters' language reproduction in English-Ukrainian film translation (films «Harry Potter and the Sorcerer's Stone», «The Other Boleyn Girl» and animated cartoon films «Cars» and «Kung Fu Panda»). The analysis of the factual material revealed that the characters' language has certain features, so successful translation of any film also depends on the translator's ability to competently convey the character's language. It has been determined that an important method of creating a character image in a film consists in supplying its language with individual features. Very often it can be achieved due to the use of jargon, slang, dialectal words, vernacular and other stylistically marked linguistic units. Slang should be singled out here as it is traditionally used for maximum complete reproduction of the character's language: specific features of its individual linguistic style, language ethics, etc. During translation of the character's language the translator should pay special attention to the age features of communication process participants and to the situation. Exclamations, colloquial words and vulgarisms are also difficult for translation. Conveying the communicative message remains the most important task in this case.

Key words: characters' language, film translation, dialect, slang, adaptation.

Ірина Мінківська
(Харків)

УДК 81'26. 811.161.2

**ТРАНСКРИБУВАННЯ І ТРАНСЛІТЕРУВАННЯ:
МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ**

У сучасному мовознавстві значна увага приділяється питанням зіставної лінгвістики і міжкультурної комунікації. Після прийняття Верховною Радою Закону «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів» зростає актуальність проблеми перейменування об'єктів топоніміки й коректного відображення нових назв латиницею. У статті визначено особливості процесів транскрибування й транслітерування, представлено аналіз усіх 14 наявних схем українсько-латинської транслітерації. Були виділені основні принципи, на яких має бути побудована передача українських власних назв латиницею. Як прикладна частина дослідження були проаналізовані урбанізми Харкова з огляду на їх відповідність